

ЕСПЧ - тайно наблюдение

Демократичните общества са застрашени от шпионаж и тероризъм, и трябва да могат ефективно да се противопостави на тези заплахи; съществуването на законодателство, предоставящо правомощия за тайно наблюдение на съобщенията, пощата и телекомуникациите, при изключителни условия е необходимо в едно демократично общество в интерес на националната сигурност и/или за предотвратяване на безредици или престъпления“. Правомощия за тайно наблюдение на гражданите, характерни за полицейската държава, са допустими ако, доколкото са строго необходими за защита на демократичните институции. (Klass and Others v. Germany, Szabó and Vissy v. Hungary)

Особености на контрола на ЕСПЧ по дела за СРС

Когато националната система не предоставя ефективно средство за защита, **заплахата от наблюдение** представлява за всички потребители или потенциални потребители пряка намеса в правата, гарантирани от член 8. (Klass and Others v. Germany, 1978 г.)

Жалбоподател – всяко лице, което попада в обхвата на законодателството, позволяващо тайни мерки за наблюдение, ако няма налични средства за оспорване на тайното наблюдение (Kennedy v. the United Kingdom)

Съда подлага на анализ на националната уредба за на нейната „законосъобразност“ („качеството на закона“) и „необходимост“ (адекватността и ефективността на гаранциите срещу произвол и риск от злоупотреба)

При преценката на изискванията за „в съответствие със закона“ и „необходимост“, Съдът ще провери дали вътрешната правна рамка ясно е определила ... гаранции (Big Brother Watch and Others v. UK [GC], 2021).

Подслушване – практика на ЕСПЧ

При оценката на законодателството, разрешаващо тайно наблюдение, законосъобразността на намесата е тясно свързана с въпроса дали е спазен тестът за „необходимост“ и се разглежда съвместно чрез преглед на наличието на следните гаранции:

- определение на характера на престъпленията, които могат да доведат до разпореждане за подслушване, и/или категориите хора, подлежащи на подслушване;
- процедурата, предвидена за издаване на разрешение за подслушване;
- ограничение на продължителността на мярката;
- процедурата, предвидена за изследване, използване и съхраняване на получените данни;
- предпазните мерки, които трябва да бъдат предприети при съобщаване на данните на други страни;
- обстоятелствата, при които записите може или трябва да бъдат заличени или унищожени;
- последващият контрол (Roman Zakharov v. Russia [GC], 2015)

Масово прихващане на интернет/трафични данни (ЕСПЧ)

Необходими законови гаранции

- основанията, на които може да бъде разрешено масово прихващане;
- обстоятелствата, при които могат да бъдат прихванати комуникации на лице;
- процедурата, която трябва да се спазва за издаване на разрешение;
- процедурите, които трябва да се следват при подбора, проверката и използването на прихванатите материали;
- предпазните мерки, които трябва да се вземат при предаването на материала на други страни;
- ограниченията за продължителността на прихващането, съхранението и унищожаването на материалите;
- процедурите и условията за надзор от страна на независим орган;
- процедурите и правомощията за независим последващ контрол.

(Big Brother Watch and Others v. the United Kingdom [GC], 2021, § 361)

Анализ на българското законодателство и практика (EKIMDZHIEV AND OTHERS v. BULGARIA, 70078/12)

„Бланкетни и общи“ мотиви на разрешенията за наблюдение; лесно и недвусмислено да бъдат изведени при **съвместен прочит** на разрешението и на искането (СЕС, дело C-349/21)

Липсва регламентация за начина, по който „първичният запис“ и „производният носител на данни“ се съхраняват

Няма гаранция, че членовете на Бюрото са достатъчно независими по отношение на органите, които трябва да контролират; липса на неограничен достъп до всички релевантни материали; липса на правомощия да разпореждат унищожаване (Бюро, съд)

Липсва задължение за уведомление

Достъп до трафични данни -българското законодателство и практика (EKIMDZHIEV AND OTHERS v. BULGARIA, 70078/12)

Няма изискване исканията за достъп в наказателното производство да съдържат мотиви защо въпросните данни са наистина необходими;

Липсва изискване за мотивиране на искането;

Няма орган за последващ контрол. КЗЛД има правомощия само по отношение на доставчиците; Парламентарната комисия няма правомощия да разпорежи унищожаване, присъждане на обезщетение;

Липсва законово изискване за уведомление

Приложимо право на ЕС

- Директивата 2002/58/ЕО за правото на неприкосновеност на личния живот в електронните комуникации
- Директива 2006/24/ЕО, с която се урежда съхраняването на телекомуникационни данни от доставчиците на интернет услуги и която може да се използва за борба с тежката престъпност в ЕС
- Charter of Fundamental Rights of the European Union – Articles 6, 7, 8 and 11 and Article 52(1); TEU - Article 4(2)

Съдебна практика на СЕС

- Изискване за **стриктна** необходимост съгласно правото на Европейския съюз на всякакви ограничения на защитата на личните данни.
- Не се допуска национална правна уредба, която за целите на борбата с престъпността предвижда **общо и недиференцирано запазване** на всички данни за трафика и местоположението на всички абонати и регистрирани потребители, свързани с всички средства за електронна комуникация.
- Достъпът до запазените данни следва да бъде ограничен единствено до **борбата с тежката престъпност**, да подлежи на **предварителен контрол от страна на съд или независим административен орган**, а съответните данни следва да се съхраняват в рамките на Европейския съюз. (Tele2 Sverige).

Практика на СЕС

Установяването на самоличността (имена, адрес) на собствениците на SIM карти, активирани с откраднат мобилен телефон, не е достатъчно сериозно, за да се ограничи единствено до тежка престъпност (Ministerio Fiscal, C-207/16)

Не се допуска законодателство, което изисква от доставчиците на съобщителни услуги да извършват общо предаване на данни за трафика и местоположението на агенциите за сигурност (Privacy International, C-623/17)

-Всеобщото запазване на данни за трафика и местоположението – за период, ограничен до строго необходимото – е допустимо, ако дадена държава е изправена пред реална и сериозна заплаха за националната сигурност, която е налице или е предвидима. . (La Quadrature du Net and Others, C-511/18)